

ORIGINAL RESEARCH PAPER

The mediating role of social networks in the relationship between life skills and academic enthusiasm

M. Esmaeili, K. Nazari*

Department of Educational Management, Shahid Chamran Campus, Farhangian University, Tehran, Iran

ABSTRACT

Received: 11 August 2025
Reviewed: 02 October 2025
Revised: 28 November 2025
Accepted: 28 December 2025

KEYWORDS:

Academic Enthusiasm
Social Networks
Life Skills
Upper Elementary School

* Corresponding Author

✉ kh.nazari@cfu.ac.ir

☎ (+98912) 9530348

Background and Objectives: Academic enthusiasm and the factors influencing it are among the key indicators of educational success and the enhancement of students' psychological well-being. In this regard, life skills — as a set of cognitive, emotional, and social abilities — can affect academic enthusiasm. Moreover, with the increasing use of social networks among students and their dual role in either facilitating or weakening educational interactions, it has become increasingly necessary to examine how these platforms influence the relationship between life skills and academic enthusiasm. The present study aimed to investigate the mediating role of social networks in the relationship between life skills and academic enthusiasm among upper elementary school students.

Methods: From the perspective of research design, this study was descriptive, and in terms of purpose, it was applied. The research method was a descriptive survey of a correlational type, based on structural equation modeling (SEM). The statistical population consisted of 4,521 upper elementary school students from District 4 of Qom. Using the Krejcie and Morgan table, a sample of 384 students was selected through simple random sampling. To measure life skills, the Babadi and Meshkani Children's Life Skills Questionnaire was used, which assesses four components among students: social skills, self-regulation, self-control (self-management), and social responsibility. To assess students' academic enthusiasm, the Fredricks et al. (2012) Academic Engagement Questionnaire was utilized, which measures three components: behavioral engagement, emotional engagement, and cognitive engagement. To measure the use of social networks among students, the Jahanbani Social Networks Questionnaire was employed, evaluating three components: level of use, type of use, and level of trust in users. The content and face validity of the questionnaires were confirmed by 10 faculty members from the Department of Educational Sciences and Educational Management. Reliability was assessed in two stages — before and after the main implementation of the study. The Cronbach's alpha coefficients for all questionnaires were above the 0.70 criterion, indicating acceptable reliability. Data were analyzed using correlation and t-tests, Sobel's test for mediating effects, path coefficients, and model fit indices within the framework of structural equation modeling (SEM) using SmartPLS software.

Findings: The results showed that social networks play a mediating role in the relationship between life skills and students' academic enthusiasm. Moreover, life skills had a significant effect on social networks, with a t -value of 7.629 ($p < 0.001$). Similarly, social networks had a significant effect on academic enthusiasm, with a t -value of 6.26 ($p < 0.001$).

However, the findings indicated that life skills alone did not have a direct and significant effect on students' academic enthusiasm at the 95% confidence level ($t = 0.535$, $p > 0.05$). Nonetheless, through the enhancement and improvement of social network use, life skills indirectly contributed to an increase in academic enthusiasm.

Conclusion: The findings indicated that life skills indirectly, and social networks directly, influence students' academic enthusiasm. Accordingly, it can be concluded that teaching life skills, alongside the purposeful and informed use of social networks, can play an effective role in enhancing students' academic enthusiasm. Moreover, social networks provide a significant pathway for transferring the effects of life skills to academic enthusiasm, and their mediating role is statistically validated.

COPYRIGHTS

© 2026 The Author(s). This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)
(<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

NUMBER OF REFERENCES

57

NUMBER OF FIGURES

3

NUMBER OF TABLES

6

مقاله پژوهشی

نقش واسطه‌ای شبکه‌های اجتماعی در رابطه بین مهارت‌های زندگی و اشتیاق تحصیلی

محسن اسماعیلی، خسرو نظری*

گروه مدیریت آموزشی، پردیس شهید چمران، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

چکیده

پیشینه و اهداف: اشتیاق تحصیلی و عوامل مؤثر بر آن یکی از شاخص‌های کلیدی در موفقیت آموزشی و ارتقای بهزیستی روان‌شناختی دانش‌آموزان به شمار می‌آید. در این میان، مهارت‌های زندگی به‌عنوان مجموعه‌ای از توانایی‌های شناختی، هیجانی و اجتماعی می‌توانند بر اشتیاق تحصیلی تأثیرگذار باشند. همچنین، با گسترش استفاده از شبکه‌های اجتماعی در میان دانش‌آموزان و نقش دوگانه آن‌ها در تسهیل یا تضعیف تعاملات آموزشی، ضرورت بررسی چگونگی تأثیر این بسترها بر ارتباط میان مهارت‌های زندگی و اشتیاق تحصیلی بیش‌ازپیش احساس می‌شود. هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش میانجی شبکه‌های اجتماعی در رابطه بین مهارت‌های زندگی و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی بود.

روش‌ها: این پژوهش از نظر طرح تحقیق، توصیفی و از نظر هدف، کاربردی بود. روش اجرای آن، توصیفی - پیمایشی از نوع همبستگی و مبتنی بر مدل معادلات ساختاری بود. جامعه آماری شامل ۴۵۲۱ دانش‌آموز دوره دوم ابتدایی ناحیه چهار قم بود که با استفاده از جدول کرجسی و مورگان، ۳۸۴ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. برای سنجش مهارت‌های زندگی از پرسش‌نامه مهارت‌های زندگی کودکان بابادی و مشکانی که چهار مؤلفه مهارت‌های اجتماعی، خود‌نظم‌دهی، خویشتن‌داری (خودمدیری) و مسئولیت‌پذیری اجتماعی را در بین دانش‌آموزان ارزیابی می‌کند، استفاده شد. برای سنجش اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان، از پرسش‌نامه فردریکس و همکاران که سه مؤلفه اشتیاق رفتاری، اشتیاق عاطفی و اشتیاق شناختی را اندازه‌گیری می‌کند، بهره گرفته شد. برای سنجش میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین دانش‌آموزان، از پرسش‌نامه جهانبانی (۲۰۱۸) که سه مؤلفه میزان استفاده، نوع استفاده و میزان اعتماد به کاربران را در بین دانش‌آموزان مورد ارزیابی قرار می‌دهد، استفاده شد. روایی محتوایی و صوری پرسش‌نامه‌ها، توسط ۱۰ نفر از اساتید گروه علوم تربیتی و مدیریت آموزشی مورد تأیید قرار گرفت. سنجش پایایی نیز در دو مرحله، پیش از اجرای اصلی پژوهش و پس از آن انجام شد. پایایی پرسش‌نامه‌ها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ بالاتر از معیار ۰/۷ بود که نشان‌دهنده پایایی مناسب پرسش‌نامه‌ها است. داده‌ها با آزمون همبستگی، تی، آزمون سوبل برای اثرهای میانجی، ضرایب مسیر و شاخص‌های برازش مدل در قالب مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم‌افزار SmartPLS تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که شبکه‌های اجتماعی نقش میانجی در رابطه بین مهارت‌های زندگی و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان ایفا می‌کند. همچنین، مهارت‌های زندگی با مقدار آماره t برابر با ۷/۶۲۹، تأثیر معناداری بر شبکه‌های اجتماعی داشتند ($p < ۰/۰۰۱$). به همین ترتیب، شبکه‌های اجتماعی با مقدار آماره t برابر با ۶/۲۶ و سطح معناداری ($p < ۰/۰۰۱$) تأثیر معناداری بر اشتیاق تحصیلی نشان دادند. باین‌حال، نتایج پژوهش نشان داد که مهارت‌های زندگی به‌تنهایی و به‌صورت مستقیم در سطح اطمینان ۹۵ درصد، اثر معناداری بر اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان ندارند ($t = ۰/۵۳۵$ ، $p > ۰/۰۵$)، اما از طریق تقویت و بهبود استفاده از شبکه‌های اجتماعی، به شکل غیرمستقیم موجب افزایش اشتیاق تحصیلی می‌شوند.

تاریخ دریافت: ۲۰ مرداد ۱۴۰۴
تاریخ داوری: ۱۰ مهر ۱۴۰۴
تاریخ اصلاح: ۰۷ آذر ۱۴۰۴
تاریخ پذیرش: ۰۷ دی ۱۴۰۴

واژگان کلیدی:

اشتیاق تحصیلی
شبکه‌های اجتماعی
مهارت‌های زندگی
دوره دوم ابتدایی

* نویسنده مسئول

Kh.nazari@cfu.ac.ir

① ۰۹۱۲-۹۵۳۰۳۴۸

نتیجه‌گیری: یافته‌ها نشان داد که مهارت‌های زندگی به طور غیرمستقیم و شبکه‌های اجتماعی به طور مستقیم بر اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان تأثیرگذارند. براین اساس، می‌توان نتیجه گرفت که آموزش مهارت‌های زندگی، در کنار بهره‌گیری هدفمند و آگاهانه از شبکه‌های اجتماعی، می‌تواند نقش مؤثری در تقویت اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان ایفا کند. همچنین، شبکه‌های اجتماعی مسیر معناداری را برای انتقال اثر مهارت‌های زندگی به اشتیاق تحصیلی فراهم می‌کنند و نقش واسطه‌ای آن از نظر آماری معتبر است.

مقدمه

نظام‌های آموزشی همواره در تلاش‌اند تا شور و اشتیاق دانش‌آموزان به تحصیل، یادگیری و حضور در مدرسه را حفظ و تقویت کنند؛ چرا که این عوامل از ارکان اصلی فرایند آموزش و پرورش به شمار می‌روند. اشتیاق تحصیلی (Academic Enthusiasm)، به عنوان یک سازه چندبعدی، نقش بسزایی در پیشرفت تحصیلی، موفقیت آموزشی، و ایجاد احساس مثبت نسبت به حضور در مدرسه ایفا می‌کند و از جمله توانمندی‌های ارزشمند دانش‌آموزان به شمار می‌رود [۱ و ۲]. همچنین، اشتیاق به تحصیل به عنوان سرمایه روانی دانش‌آموزان موجب تلاش برای یادگیری، کسب مهارت، و تمایل به ارتقای موفقیت می‌شود و زمینه‌ساز مشارکت در فعالیت‌های کلاسی، سازگاری با فرهنگ مدرسه، و برقراری روابط مثبت با معلمان و سایر دانش‌آموزان است [۳]. مدل‌های اشتیاق تحصیلی، این مفهوم را شامل سه مؤلفه رفتاری، شناختی و عاطفی می‌دانند [۴ و ۵]. به تعبیر لیپمن و ریورز [۶] به نقل از ابوطالبی [۷] اشتیاق رفتاری شامل مشارکت فعال در گروه‌های اجتماعی، تعامل با هم‌کلاسی‌ها، انجام فعالیت‌های فوق برنامه، رفتارهای مثبت و اجتناب از رفتارهای مخرب است. در این نوع اشتیاق، دانش‌آموز در انجام تکالیف درسی جدیت، پشتکار و تلاش قابل توجهی از خود نشان می‌دهد. اشتیاق شناختی به سرمایه‌گذاری شخصی دانش‌آموزان در فعالیت‌های یادگیری، از جمله خودتنظیمی، تعهد به یادگیری و استفاده از راهبردهای یادگیری اشاره دارد [۸]. در این نوع اشتیاق، دانش‌آموز خود را متعهد، مسئول و وقف فعالیت‌های تحصیلی می‌کند. اشتیاق عاطفی نیز به عشق، علاقه، لذت، سرزندگی و رغبت به کلاس درس، معلم، همسالان، یادگیری و مدرسه مرتبط است [۹]. در این حالت، دانش‌آموز غرق در فعالیت‌های درسی می‌شود، گذر زمان را حس نمی‌کند و به‌سختی از کار خود جدا می‌شود.

در سال‌های اخیر، پژوهشگران به دنبال شناسایی متغیرهایی هستند که موجب افزایش اشتیاق به تحصیل در دانش‌آموزان شود استنفانسون و همکاران [۱۰]. در این ارتباط، گرین‌وود و همکاران [۱۱] بر تأثیر اشتیاق تحصیلی در افزایش موفقیت تحصیلی، بهزیستی و فرصت‌های شغلی؛ عابد و اختر [۱۲] نیز به نقش آن در ارتقای عملکرد تحصیلی؛ اسدی و صفری [۱۳] به رابطه بین اشتیاق تحصیلی و یادگیری اجتماعی و فرهنگ یادگیری؛ نخستین‌گلدوست و همکاران [۱۴] به اثربخشی آموزش مهارت‌های فراشناختی بر خودکارآمدی تحصیلی و اشتیاق تحصیلی؛ ملک‌پور شهرکی و همکاران [۱۵] به تأثیر مهارت‌های زندگی بر مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان دوره ابتدایی را تأیید کرده‌اند. همچنین، جمالی‌پاقلعه و همکاران [۱۶] به تأثیر آموزش

مهارت‌های زندگی بر بهبود سازگاری اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر نوجوان؛ روگا [۱۷] به ارتباط معنادار میان مهارت‌های اجتماعی و شایستگی تحصیلی؛ احمدی و همکاران [۱۸] بر نقش توانمندی‌های فردی بر خودتنظیمی و پیشرفت تحصیلی اشاره کرده‌اند. باوجوداین، برخی پژوهشگران مانند چن و شیائو [۱۹] و قوی فکر و رسدی [۲۰] بر این باورند که تغییرات فرهنگی و اجتماعی، همراه با گسترش استفاده از فناوری‌های دیجیتال، نشان داده است که آموزش‌های سنتی مدارس در زمینه مهارت‌های زندگی نتوانسته‌اند به طور کامل پاسخگوی نیازهای روانی، تحصیلی و اجتماعی دانش‌آموزان باشند. در همین چارچوب، پاکدامن‌ساوجی و همکاران [۲۱] تأکید کرده‌اند که اگرچه پژوهش‌هایی درباره آموزش مهارت‌های زندگی انجام شده؛ اما تأثیر این آموزش‌ها بر متغیرهای تحصیلی همچون اشتیاق تحصیلی هنوز به اندازه کافی بررسی نشده و نیازمند پژوهش‌های بیشتری است. در همین زمینه، صاحبی‌کوزه‌کنان و همکاران [۲۲] بیان می‌کنند که اغلب پژوهش‌های انجام شده در این زمینه، متمرکز بر اشتیاق شغلی و در خارج از کشور بوده و پژوهش‌ها تاکنون نتوانسته است عوامل و متغیرهای تأثیرگذار بر اشتیاق تحصیلی را به طور جامع شناسایی کنند.

در این میان، یکی از پدیده‌های نوظهور که می‌تواند بر اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان تأثیرگذار باشد، شبکه‌های اجتماعی (Social Networks) است. در دنیای معاصر، این شبکه‌ها بخش جدایی‌ناپذیر زندگی دانش‌آموزان، به‌ویژه دوره ابتدایی، شده و نقش مهمی در گروه‌های همسالان و فعالیت‌های روزانه آنان دارند. برایان و همکاران [۲۳] و سرکار [۲۴] شبکه‌های اجتماعی را مجموعه‌ای از شبکه‌های کاربردی مبتنی بر اینترنت تعریف می‌کنند که به کاربران امکان تعامل و به اشتراک‌گذاری اطلاعات، ایده‌ها، پیام‌های شخصی و سایر محتوای متنی، بصری و صوتی را می‌دهند. مطالعات نشان می‌دهد که دانش‌آموزان از فعال‌ترین کاربران شبکه‌های اجتماعی هستند و این فضاها نقش حیاتی در فعالیت‌های یادگیری و آموزشی آن‌ها ایفا می‌کنند [۲۵، ۲۶]. این نظام‌ها فرصت‌های متعددی برای بهبود یادگیری، دسترسی به اطلاعات روز و مشارکت در گروه‌های یادگیری فراهم می‌کنند [۲۷]. شبکه‌های اجتماعی بسیاری از نیازهای بین‌فردی، اطلاعاتی، علمی، اجتماعی و تحصیلی دانش‌آموزان را برآورده کرده و روش‌های خلاقانه‌ای برای یادگیری فعال و مشارکتی ترویج می‌کنند [۲۸ و ۲۹]. پژوهش‌ها نشان داده است که دانش‌آموزانی که مهارت استفاده از شبکه‌های اجتماعی را دارند، نسبت به همسالان خود عملکرد تحصیلی و اشتیاق به تحصیل بالاتری نشان می‌دهند [۳۰، ۳۱]. از این رو،

دانش‌آموزان ارتباط مستقیم دارد [۴۷]. پژوهش‌های دیگر نیز نشان داده‌اند که آموزش مهارت‌های زندگی می‌تواند وابستگی به شبکه‌های اجتماعی و مؤلفه‌های مرتبط با اعتیاد و درگیری بالا را کاهش دهد [۴۸]. باتوجه به اهمیت مهارت‌های زندگی در ارتقای اشتیاق تحصیلی و نقش شبکه‌های اجتماعی در یادگیری و تعاملات دانش‌آموزان، موضوع پژوهش حاضر بر بررسی رابطه میان آموزش مهارت‌های زندگی، استفاده از شبکه‌های اجتماعی و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان متمرکز است. سؤال کلی پژوهش این است: آیا و چگونه آموزش مهارت‌های زندگی و استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد؟

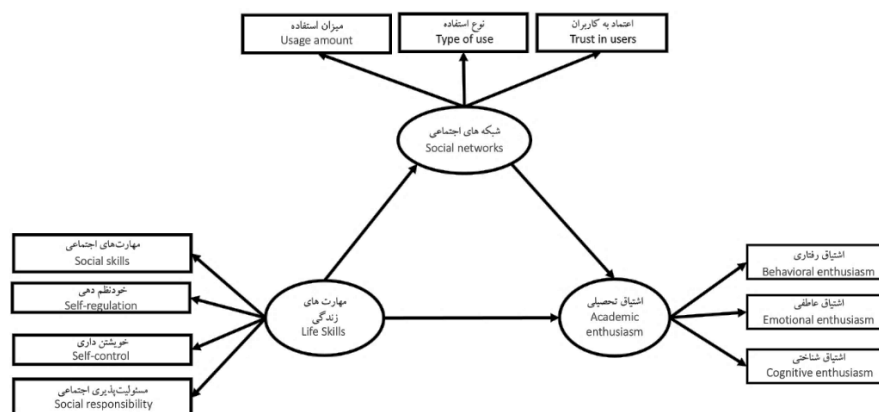
در مجموع، پژوهش‌ها بر این نکته توافق دارند که شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان ابزارهایی تأثیرگذار، فرصت‌های یادگیری مشارکتی، تعامل اجتماعی، تبادل اطلاعات و گسترش تجربه‌های آموزشی را در میان دانش‌آموزان فراهم می‌کنند و می‌توانند به‌عنوان متغیر میانجی، رابطه بین مهارت‌های زندگی و اشتیاق تحصیلی را تقویت یا تضعیف کنند. از این رو، باتوجه به اهمیت اشتیاق تحصیلی در موفقیت آموزشی و بهزیستی روانی دانش‌آموزان، شناسایی عوامل مؤثر بر آن از اولویت‌های اساسی پژوهش‌های آموزشی محسوب می‌شود. یکی از این عوامل بنیادین، مهارت‌های زندگی است که توانمندسازی دانش‌آموزان در مواجهه با چالش‌ها و تقویت شایستگی‌های اجتماعی و روانی را ممکن می‌سازد. از سوی دیگر، شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان بستر نوین ارتباطی و آموزشی، ظرفیت اثرگذاری بر این رابطه را دارند و می‌توانند نقش تسهیل‌کننده یا محدودکننده‌ای ایفا کنند. با این حال، هنوز مشخص نیست که چگونه مهارت‌های زندگی از طریق نقش‌آفرینی شبکه‌های اجتماعی بر اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد. بر همین اساس و بر پایه مبانی نظری تحقیقات پیشین داخلی و خارجی، هدف پژوهش حاضر بررسی نقش میانجی شبکه‌های اجتماعی در رابطه بین مهارت‌های زندگی و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی است که در قالب مدل مفهومی پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد. متناسب با مدل مفهومی ارائه شده و به دلیل عدم قطعیت اثرات مثبت یا منفی در محل مورد مطالعه در این تحقیق، فرضیه‌ها بدون جهت و به‌صورت زیر تنظیم شده است:

فرضیه‌های پژوهش

- بین مهارت‌های زندگی و شبکه‌های اجتماعی رابطه معنادار وجود دارد.
- بین شبکه‌های اجتماعی و اشتیاق تحصیلی رابطه معنادار وجود دارد.
- بین مهارت‌های زندگی و اشتیاق تحصیلی رابطه معنادار وجود دارد.
- شبکه‌های اجتماعی رابطه بین مهارت‌های زندگی و اشتیاق تحصیلی را میانجی می‌کند.

بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی در شکل‌گیری و تقویت اشتیاق تحصیلی می‌تواند خلأ موجود در ادبیات پژوهش را پر کند. باوجود مزایای شبکه‌های اجتماعی در آموزش، برخی پژوهشگران معتقدند که استفاده بیش از حد از این شبکه‌ها می‌تواند انگیزه پیشرفت تحصیلی را کاهش داده و مانعی برای عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان باشد [۳۲، ۳۳]. با این حال، شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان یک منبع آموزشی مهم هم توسط دانش‌آموزان و هم توسط معلمان مورد استفاده قرار می‌گیرند و هر دو گروه از مزایای آن بهره‌مند می‌شوند. تعداد، تنوع و رشد چشمگیر کاربران جوان و نوجوان، پژوهشگران را به بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی و عوامل مؤثر در این فناوری سوق داده است [۳۴]. مطالعات نشان می‌دهند که ارتباط استفاده از شبکه‌های اجتماعی با اشتیاق تحصیلی متغیر است. موحد و همکاران [۳۵] گزارش کردند که استفاده از شبکه‌های اجتماعی با مؤلفه شناختی اشتیاق تحصیلی رابطه مثبت دارد؛ اما بین آن و مؤلفه‌های رفتاری و عاطفی اشتیاق تحصیلی رابطه‌ای مشاهده نشد. هایبرگر و هارپر [۳۶] نیز رابطه منفی و معناداری بین شبکه‌های اجتماعی و اشتیاق تحصیلی گزارش کردند. در مقابل، رجبیان‌ده‌زیره و همکاران [۳۷]، یین و همکاران [۳۰] و اسفا و همکاران [۳۸] رابطه مثبت و معناداری میان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و مؤلفه‌های شناختی، عاطفی و رفتاری اشتیاق تحصیلی یافته‌اند. همچنین، یافته‌های یین و همکاران [۳۰] نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی می‌توانند به‌عنوان بستری برای ارتقای یادگیری شناختی، عاطفی و رفتاری عمل کنند و بر مؤلفه‌های درگیری تحصیلی تأثیر مثبت داشته باشند. صادقی‌نصب و همکاران [۳۹] نیز بر نقش شبکه‌های اجتماعی در کسب مهارت، پیشرفت تحصیلی و کارآفرینی تأکید کرده‌اند.

در نظام‌های آموزشی جهان معاصر، آموزش مهارت‌های زندگی (Life Skills) به‌عنوان یکی از مأموریت‌های راهبردی باهدف ارتقای بهزیستی روانی، افزایش شایستگی‌های اجتماعی و توانمندسازی دانش‌آموزان برای مواجهه با چالش‌های زندگی گنجانده شده است [۴۰، ۴۱]. این مهارت‌ها شامل تصمیم‌گیری، تفکر خلاق و انتقادی، حل مسئله، ارتباط مؤثر، خودآگاهی، همدلی، مهارت‌های بین‌فردی، مقابله با استرس و مدیریت احساسات است و آموزش آن‌ها از طریق روش‌های فعال یاددهی - یادگیری مانند ایفای نقش، بازی، بحث گروهی و بارش فکری، دانش‌آموز را درگیر فرایند یادگیری کرده و زمینه بهره‌مندی از فناوری‌هایی نظیر شبکه‌های اجتماعی را فراهم می‌کند [۴۲، ۴۳ و ۴۴]. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که مهارت‌های زندگی به‌طور مستقیم بر اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر دارند [۴۵، ۴۶]. همچنین، نوع استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی با مهارت‌های زندگی و ابعاد مختلف سلامت روانی، روابط بین‌فردی، تفکر انتقادی و حل مسئله در

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق
Fig. 1: Conceptual Model of the Research

روش تحقیق

۰/۶۳، خویشتن داری (خودمدیری) ۰/۷۶ و مسئولیت پذیری اجتماعی ۰/۶۲ به دست آمده است. روایی صوری و محتوایی پرسش نامه نیز توسط جمعی از اساتید گروه علوم تربیتی و مدیریت تأیید شده است. در این پژوهش، برای اطمینان از پایایی ابزار، پرسش نامه ابتدا به صورت آزمایشی در اختیار ۴۵ نفر از پاسخ دهندگان قرار گرفت. پایایی حاصل از این مرحله با استفاده از آلفای کرونباخ برابر با ۰/۷۸۹ بود که نشان دهنده پایایی مطلوب ابزار است. در مرحله نهایی پژوهش و پس از اجرای کامل پرسش نامه، ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۳ به دست آمد که از سطح قابل قبول (۰/۷۰) بالاتر بوده و بیانگر اعتبار مناسب ابزار اندازه گیری است.

- پرسش نامه اشتیاق تحصیلی: برای سنجش اشتیاق تحصیلی، از پرسش نامه فردریکس و همکاران [۵۰] استفاده شد. این پرسش نامه شامل ۱۵ گویه است و سه مؤلفه اشتیاق رفتاری، اشتیاق عاطفی و اشتیاق شناختی را در بین دانش آموزان اندازه گیری می کند. گویه های ۱ تا ۴ به اشتیاق رفتاری، گویه های ۵ تا ۱۰ به اشتیاق عاطفی و گویه های ۱۱ تا ۱۵ به اشتیاق شناختی اختصاص دارند. پاسخ دهی به گویه ها بر مبنای طیف لیکرت پنج درجه ای از هرگز = ۱، به ندرت = ۲، گاهی اوقات = ۳، اغلب = ۴ و همیشه = ۵ انجام می شود. در این پرسش نامه، حداقل نمره ۱۵ و حداکثر نمره ۷۵ خواهد بود. روایی ابزار، روایی محتوایی و صوری آن توسط ۱۰ نفر از اساتید گروه علوم تربیتی و مدیریت آموزشی مورد تأیید قرار گرفت. روایی ابزار، روایی محتوایی و صوری توسط ۱۰ نفر از اساتید گروه علوم تربیتی و مدیریت آموزشی مورد تأیید قرار گرفت. همچنین، به منظور سنجش پایایی، نسخه اولیه پرسش نامه در اختیار ۴۵ نفر از پاسخ دهندگان پیش از اجرای اصلی پژوهش قرار گرفت و با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، میزان پایایی آن برابر با ۰/۸۸۲ به دست آمده که نشان دهنده پایایی مطلوب ابزار است. فردریکس و همکاران [۴۸] نیز ضریب پایایی این پرسش نامه را ۰/۸۶ گزارش کرده اند. علاوه بر این، رجبیان دهریزه و همکاران [۳۷] در پژوهش خود، پایایی این ابزار را با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۶۶ به دست آورده اند. در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ برابر با

این پژوهش از نظر طرح تحقیق، توصیفی و از نظر هدف، کاربردی است. روش اجرای آن، توصیفی - پیمایشی از نوع همبستگی و مبتنی بر مدل معادلات ساختاری است. جامعه آماری پژوهش را دانش آموزان دوره دوم ابتدایی ناحیه چهار شهر قم تشکیل دادند که بر اساس آمار ارائه شده توسط اداره آموزش و پرورش این ناحیه، شامل ۴۵۲۱ نفر بودند. برای تعیین حجم نمونه، از جدول مورگان استفاده شد و براین اساس، ۳۸۴ پرسش نامه میان دانش آموزان توزیع شد. به منظور تحلیل داده ها، از مدل معادلات ساختاری حداقل مربعات جزئی نسخه ۴ استفاده کردیم. این مدل، برای توسعه نظریه های اکتشافی و شناسایی متغیرهای محرک یک سازه، مناسب و کاربردی است.

در این تحقیق از ابزارهای زیر برای جمع آوری داده ها استفاده شد:
- پرسش نامه مهارت های زندگی: برای سنجش مهارت های زندگی در این پژوهش، از پرسش نامه مهارت های زندگی کودکان بابادی و مشکانی [۴۹] استفاده شد. این پرسش نامه ۴۲ گویه دارد و چهار مؤلفه مهارت های اجتماعی، خود تنظیم دهی، خویشتن داری (خودمدیری) و مسئولیت پذیری اجتماعی را در بین دانش آموزان ارزیابی می کند. مؤلفه مهارت های اجتماعی شامل سؤالات ۱، ۲، ۳، ۴، ۶، ۷، ۱۰، ۱۲، ۱۳، ۱۵، ۱۷، ۱۹، ۲۰، ۲۲ و ۲۵ است. سؤالات مربوط به مؤلفه خود تنظیم دهی شامل سؤالات ۲۱، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۵ و ۳۶ هستند. خویشتن داری (خودمدیری) با سؤالات ۹، ۱۱، ۱۴، ۱۶، ۱۸، ۲۳، ۲۴ و ۳۴ سنجیده می شود و مؤلفه مسئولیت پذیری اجتماعی شامل سؤالات ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱ و ۴۲ است. شیوه نمره گذاری این پرسش نامه به صورت سه گزینه ای است: پاسخ هیچ وقت با نمره صفر (۰)، پاسخ گاهی اوقات با نمره یک (۱) و پاسخ بیشتر اوقات با نمره دو (۲) نمره گذاری می شود؛ بنابراین، بیشترین نمره قابل کسب در این پرسش نامه ۸۴ و کمترین نمره صفر است. بابادی و مشکانی [۴۹] ضریب پایایی پرسش نامه را با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای کل آزمون برابر با ۰/۸۵ گزارش کرده اند. همچنین، ضرایب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس های مهارت های اجتماعی برابر ۰/۷۶، خود تنظیم دهی

گرفت. سنجش پایایی نیز در دو مرحله، پیش‌وپس از اجرای اصلی پژوهش انجام شد. در مرحله نخست، پرسش‌نامه در اختیار ۳۵ نفر از پاسخ‌دهندگان قرار گرفت و ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۸ به دست آمد که بیانگر پایایی مناسب پرسش‌نامه بود. همچنین، جهان‌بانی [۵۱] پایایی این ابزار را با استفاده از ضریب همبستگی اسپیرمن برابر با ۰/۹۰ گزارش کرده است. در مرحله نهایی پژوهش، پس از اجرای کامل پرسش‌نامه، ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۹ محاسبه شد که بالاتر از معیار ۰/۷۰ بوده و نشان‌دهنده پایایی مناسب پرسش‌نامه است.

نتایج و بحث

در این پژوهش، به‌منظور تأیید روایی و پایایی ابزارهای اندازه‌گیری، از مدل اندازه‌گیری انعکاسی (Reflective Measurement Model) استفاده شد. این مدل در چارچوب مدل‌سازی معادلات ساختاری (Structural Equation Modelling)، برای بررسی روابط میان متغیرهای پنهان و متغیرهای مشاهده‌شده (گویه‌ها یا شاخص‌ها) به کار می‌رود. در مدل اندازه‌گیری انعکاسی، فرض بر آن است که متغیر پنهان منشأ تغییرات در متغیرهای مشاهده‌شده است. از ویژگی‌های مدل اندازه‌گیری انعکاسی این است که گویه‌ها یا شاخص‌ها همبستگی بالایی با یکدیگر دارند. شاخص‌های کلیدی در ارزیابی مدل اندازه‌گیری انعکاسی شامل بارعاملی (Factor Loadings)، پایایی، روایی و برازش مدل هستند. جدول ۱، بارهای عاملی و ضرایب تعیین مربوط به شاخص‌ها را نشان می‌دهد.

۰/۸۹ محاسبه شد که بالاتر از معیار ۰/۷۰ بوده و نشان‌دهنده پایایی مناسب پرسش‌نامه است.

-پرسش‌نامه شبکه‌های اجتماعی: برای سنجش میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، از پرسش‌نامه جهان‌بانی [۵۱] استفاده شد. این پرسش‌نامه ۱۹ سؤال دارد و سه مؤلفه میزان استفاده، نوع استفاده و میزان اعتماد به کاربران را در بین دانش‌آموزان مورد ارزیابی قرار می‌دهد. این ابزار به پژوهشگران کمک می‌کند تا درک عمیق‌تری از نحوه تعامل کاربران با شبکه‌های اجتماعی و تأثیرات آن‌ها بر جامعه و رفتارهای فردی به دست آورند. تحلیل داده‌های حاصل از این پرسش‌نامه به دو شیوه، شامل تحلیل بر مبنای مؤلفه‌ها و تحلیل بر اساس مجموع نمرات انجام‌پذیر است که در پژوهش حاضر، تحلیل بر مبنای مؤلفه‌ها مدنظر قرار گرفت. سؤالات ۱ تا ۵ مربوط به مؤلفه میزان استفاده، سؤالات ۶ تا ۱۲ به مؤلفه نوع استفاده، و سؤالات ۱۳ تا ۱۹ به مؤلفه میزان اعتماد به کاربران را می‌سنجند. پاسخ‌دهی به گویه‌ها بر مبنای مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (خیلی زیاد = ۵، زیاد = ۴، تا حدودی = ۳، کم = ۲ و خیلی کم = ۱) صورت می‌گیرد. بیشترین نمره هر فرد در این پرسش‌نامه ۹۵ و کمترین نمره ۱۹ خواهد بود. در صورتی که نمرات پرسش‌نامه بین ۱۹ تا ۳۸ باشد، میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی ضعیف، در صورتی که نمرات پرسش‌نامه بین ۳۹ تا ۵۷ باشد، میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در سطح متوسط و در صورتی که نمرات بالای ۵۷ باشد، میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بسیار خوب است. روایی ابزار، روایی محتوایی و صوری توسط ۱۰ نفر از اساتید گروه علوم تربیتی و مدیریت آموزشی مورد تأیید قرار

جدول ۱: بارهای عاملی و ضرایب تعیین

Table 1: Factor Loadings and Coefficients of Determination

متغیر	شاخص	کد	بار عاملی	ضریب تعیین
Variable	Indicator	Code	Factor Loading	Coefficient of Determination (R ²)
شبکه‌های اجتماعی Social Networks	اعتماد به کاربران Trust in Users	ETEMA	0.780	0.393
	نوع استفاده Type of Use	NOE	0.782	
	میزان استفاده Amount of Use	EST	0.832	
مهارت‌های زندگی Life Skills	مهارت‌های اجتماعی Social Skills	MAHR	0.736	---
	خودنظم‌دهی Self-Regulation	KHOD	0.831	
	خویشتن‌داری Self-Control	KHISH	0.753	
اشتیاق تحصیلی Academic Enthusiasm	مسئولیت‌پذیری اجتماعی Social Responsibility	MAS	0.927	0.555
	اشتیاق رفتاری Behavioral Enthusiasm	RAF	0.825	
	اشتیاق عاطفی Emotional Enthusiasm	ATE	0.922	
	اشتیاق شناختی Cognitive Enthusiasm	SHEN	0.829	

زندگی تأثیر نسبتاً قابل توجهی بر میزان استفاده و نوع رفتار افراد در شبکه‌های اجتماعی دارد. همچنین، ضریب تعیین ۰/۵۵۵ درصد برای اشتیاق تحصیلی نشان می‌دهد که بیش از نیمی از تغییرات این متغیر توسط سازه‌های وارد شده در مدل قابل تبیین است؛ بنابراین مدل پژوهش در پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی از توان توضیح‌دهندگی بالایی برخوردار است.

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که سه متغیر «اشتیاق تحصیلی»، «مهارت‌های زندگی» و «شبکه‌های اجتماعی» از نظر روایی و پایایی در وضعیت مطلوبی قرار دارند. مقادیر آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی برای تمامی متغیرها بالاتر از ۰/۷ گزارش شده است؛ بنابراین ابزار اندازه‌گیری از پایایی درونی مناسب برخوردار بوده و گویه‌های هر سازه به طور سازگار یک مفهوم واحد را اندازه‌گیری می‌کنند. همچنین مقادیر به‌دست‌آمده برای روایی همگرا همگی بیشتر از ۰/۵ هستند که نشان می‌دهد شاخص‌های مربوط به هر متغیر پنهان همبستگی کافی با یکدیگر داشته و به‌درستی سازه موردنظر را بازنمایی می‌کنند. به عبارت دیگر، گویه‌های هر متغیر از انسجام مفهومی لازم برخوردار بوده و به طور هماهنگ در تبیین آن سازه مشارکت دارند. به‌طور کلی، نتایج جدول بیانگر آن است که ابزار پژوهش از روایی همگرا و پایایی درونی مناسب برخوردار بوده و داده‌های حاصل از آن برای تحلیل مدل پژوهش قابل اعتماد است.

نتایج ارائه‌شده در جدول ۱ نشان می‌دهد که تمامی بارهای عاملی مربوط به مؤلفه‌های سه متغیر اصلی پژوهش بالاتر از مقدار پذیرفته‌شده ۰/۷ هستند؛ بنابراین، رابطه و همبستگی هر مؤلفه با متغیر پنهان خود مناسب و قابل قبول ارزیابی می‌شود. در متغیر شبکه‌های اجتماعی، سه مؤلفه «اعتماد به کاربران»، «نوع استفاده» و «میزان استفاده» به ترتیب با بارهای عاملی ۰/۸۷۰، ۰/۸۷۲ و ۰/۸۳۲ شناسایی شده‌اند. این مقادیر نشان می‌دهند که هر سه مؤلفه با شدت بالا در تبیین سازه شبکه‌های اجتماعی نقش دارند و بیشترین تأثیر مربوط به مؤلفه «نوع استفاده» است. در متغیر مهارت‌های زندگی نیز چهار مؤلفه «مهارت‌های اجتماعی»، «خود نظم‌دهی»، «خویش‌داری» و «مسئولیت‌پذیری اجتماعی» بارهای عاملی به ترتیب ۰/۷۳۶، ۰/۸۳۱، ۰/۷۵۳ و ۰/۹۲۷ دارند. مقدار ۰/۹۲۷ مربوط به مسئولیت‌پذیری اجتماعی نشان‌دهنده بیشترین ارتباط این مؤلفه با سازه مهارت‌های زندگی است و بیان می‌کند که این بعد سهم مهمی در تعریف این متغیر دارد. همچنین، برای متغیر اشتیاق تحصیلی، مؤلفه‌های «اشتیاق رفتاری»، «اشتیاق عاطفی» و «اشتیاق شناختی» به ترتیب دارای بارهای عاملی ۰/۸۲۵، ۰/۹۲۲ و ۰/۸۲۹ هستند. بالابودن بار عاملی مؤلفه اشتیاق عاطفی نشان می‌دهد که این مؤلفه بیشترین نقش را در تبیین متغیر اشتیاق تحصیلی ایفا می‌کند. علاوه بر این، نتایج مربوط به ضرایب تعیین نشان می‌دهد که ۳۹/۳ درصد از واریانس متغیر شبکه‌های اجتماعی توسط مهارت‌های زندگی توضیح داده می‌شود. این مقدار بیانگر آن است که مهارت‌های

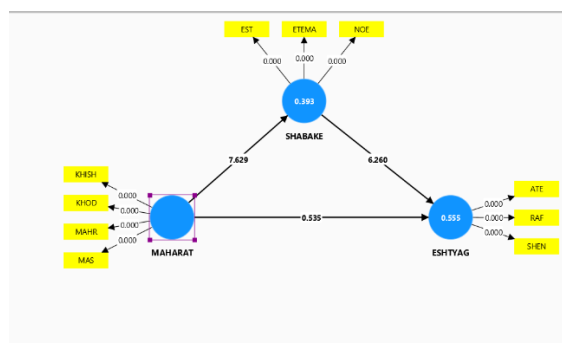
جدول ۲: پایایی و روایی مدل اندازه‌گیری
Table 2: Reliability and Validity of the Measurement Model

متغیرها Variables	آلفای کرونباخ Cronbach's Alpha	پایایی ترکیبی Composite Reliability	روایی همگرا Convergent Validity
اشتیاق تحصیلی Academic Enthusiasm	0.824	0.895	0.739
مهارت‌های زندگی Life Skills	0.828	0.887	0.664
شبکه‌های اجتماعی Social networks	0.821	0.893	0.736

جدول ۳: روایی واگرا به روش فورنل لارکر
Table 3: Discriminant Validity using the Fornell-Larcker Method

متغیرها Variables	اشتیاق تحصیلی Academic Enthusiasm	مهارت‌های زندگی Life Skills	شبکه‌های اجتماعی Social networks
اشتیاق تحصیلی Academic Enthusiasm	0.860		
مهارت‌های زندگی Life Skills	0.510	0.815	
شبکه‌های اجتماعی Social networks	0.743	0.627	0.858

شکل ۲ مدل معادلات ساختاری پژوهش را نشان می‌دهد که روابط میان سه متغیر «مهارت‌های زندگی»، «شبکه‌های اجتماعی» و «اشتقاق تحصیلی» را مورد بررسی قرار داده است. همان‌گونه که در شکل مشخص است، تمامی بارهای عاملی متغیرهای پنهان بالاتر از مقدار پذیرفته‌شده ۰/۷ قرار دارند؛ بنابراین، گویه‌ها با سازه‌های مربوط خودهمبستگی قوی و مطلوبی داشته و مدل از روایی اندازه‌گیری مناسبی برخوردار است. نتایج مدل ساختاری نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی قوی‌ترین اثر را بر اشتقاق تحصیلی دارد. ضریب مسیر بین این دو متغیر برابر با ۰/۶۹۷ است که نشان‌دهنده تأثیر مثبت و نسبتاً قوی شبکه‌های اجتماعی بر میزان اشتقاق تحصیلی دانش‌آموزان است. در مقابل، ضریب مسیر بین مهارت‌های زندگی و اشتقاق تحصیلی برابر با ۰/۰۷۴ است. این مقدار بسیار ناچیز بوده و حاکی از آن است که مهارت‌های زندگی تأثیر ضعیفی بر اشتقاق تحصیلی دارد و نقش تعیین‌کننده‌ای در مقایسه با شبکه‌های اجتماعی ایفا نمی‌کند. علاوه بر این، ضرایب تعیین (R^2) نشان‌دهنده میزان توانایی مدل در تبیین تغییرات متغیرهای پنهان هستند. مطابق نتایج: مقدار R^2 برای اشتقاق تحصیلی برابر با ۰/۵۵۵ است؛ به این معنا که حدود ۵۵/۵ درصد از تغییرات این متغیر توسط شبکه‌های اجتماعی و مهارت‌های زندگی توضیح داده می‌شود. این مقدار نشان‌دهنده قدرت پیش‌بینی مناسب مدل در رابطه با اشتقاق تحصیلی است. مقدار R^2 برای شبکه‌های اجتماعی برابر با ۰/۳۹۳ است؛ یعنی مهارت‌های زندگی توانسته است حدود ۳۹/۳ درصد از تغییرات این متغیر را تبیین کند. به‌طور کلی، شکل ۲ نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی نقش اصلی و مؤثر را در افزایش اشتقاق تحصیلی ایفا می‌کند، درحالی‌که اثر مهارت‌های زندگی بسیار محدود است. این نتایج پایه‌ای برای تحلیل معناداری روابط در شکل ۳ فراهم می‌کنند.

شکل ۳: نمودار ضرایب معناداری Z (T-value)
Fig. 3: Diagram of Significance Coefficients (T-Value / Z-Value)

شکل ۳ نمودار ضرایب معناداری Z و مقادیر t-value را نمایش می‌دهد که برای بررسی معناداری آماری مسیرهای مدل معادلات ساختاری مورد استفاده قرار می‌گیرد. این نمودار نشان می‌دهد که کدام روابط میان متغیرهای پنهان از نظر آماری معنادار هستند و کدام مسیرها از حمایت تجربی برخوردار نمی‌شوند. بر اساس نتایج ارائه‌شده در شکل، دو مسیر در مدل دارای معناداری آماری هستند. نخست، رابطه بین شبکه‌های

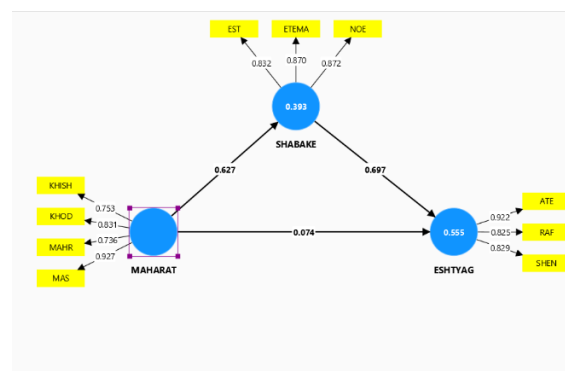
نتایج جدول ۳ که بر اساس روش فورنل-لارکر [۵۲] ارائه شده، روایی واگرایی سازه‌های پژوهش را تأیید می‌کند. در این روش، لازم است مقدار میانگین واریانس استخراج‌شده (Average Variance Extracted) هر متغیر (که در قطر اصلی جدول قرار دارد) بزرگ‌تر از مربع همبستگی آن متغیر با سایر متغیرها باشد. بررسی مقادیر جدول نشان می‌دهد که شرط مذکور برای تمامی متغیرهای مدل برقرار است. این موضوع بیانگر آن است که هر سازه با شاخص‌های مربوط به خودهمبستگی بیشتری دارد و ارتباط آن با سایر سازه‌ها در سطح پایین‌تری قرار می‌گیرد. به بیان دیگر، نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که متغیرهای پنهان مدل از یکدیگر متمایز بوده و همپوشانی مفهومی قابل‌توجهی ندارند؛ بنابراین، روایی واگرایی مدل به طور کامل تأیید می‌شود و سازه‌ها هر یک به‌درستی مفهومی مستقل را بازنمایی می‌کنند.

جدول ۴: نتایج برازش کلی مدل

Table 4: Overall Model Fit Results

(SRMR) Index	(d-ULS) Index	(d-G) Index	(X) Index	(NFI) Index
0.079	0.552	0.306	83.991	0.736

نتایج جدول ۴ بیانگر آن است که مدل ساختاری پژوهش از برازش مناسبی برخوردار است. شاخص ریشه میانگین مربعات باقیمانده استاندارد (SRMR) که یکی از مهم‌ترین معیارهای ارزیابی برازش کلی مدل در روش حداقل مربعات جزئی است، مقدار ۰/۰۷۹ را نشان می‌دهد. از آنجاکه مقدار مطلوب برای این شاخص کمتر از ۰/۰۸ گزارش می‌شود، نتیجه به‌دست‌آمده گویای برازش مناسب مدل است. علاوه بر آن، مقدار شاخص برازش نرمال شده (NFI) برابر با ۰/۷۳۶ محاسبه شده است. این مقدار در محدوده برازش قوی قرار می‌گیرد و نشان می‌دهد که مدل مفهومی پژوهش با داده‌های تجربی به‌خوبی هماهنگ است. سایر شاخص‌ها از جمله شاخص فاصله ژئودزیکی (۰/۳۰۶) و شاخص حداقل مربعات غیروزنی (۰/۵۲۲) نیز در محدوده قابل‌قبول قرار دارند و برازش مناسب مدل را تقویت می‌کنند. به‌طور کلی، مجموعه شاخص‌های جدول ۴ نشان می‌دهد که مدل ساختاری پژوهش از برازش قوی و قابل‌اتکایی برخوردار است؛ بنابراین، تحلیل‌های مبتنی بر مدل قابل‌اعتماد بوده و روابط میان متغیرها را می‌توان با اطمینان مورد تفسیر قرارداد.

شکل ۲: نمودار ضرایب تعیین (R^2) و بارهای عاملی
Fig. 2: Diagram of Coefficients of Determination (R^2) and Factor Loadings

اجتماعی و اشتیاق تحصیلی با مقدار t برابر با $۶/۲۶$ نشان می‌دهد که این مسیر به طور معنادار و قوی تأیید می‌شود. دوم، مسیر میان مهارت‌های زندگی و شبکه‌های اجتماعی نیز با مقدار t برابر با $۷/۶۲۹$ از نظر آماری معنادار است و تأثیر مثبت مهارت‌های زندگی بر شکل‌گیری یا استفاده از شبکه‌های اجتماعی را تأیید می‌کند. در مقابل، مسیر بین مهارت‌های زندگی و اشتیاق تحصیلی با مقدار t برابر با $۰/۵۳۵$ فاقد معناداری است؛ به این معنا که تأثیر مستقیم مهارت‌های زندگی بر اشتیاق تحصیلی در مدل حاضر تأیید نمی‌شود و این متغیر نمی‌تواند تغییرات اشتیاق تحصیلی را به‌صورت مستقیم تبیین کند. لازم به ذکر است که در شکل ۳ بارهای عاملی متغیرهای مشاهده‌شده نمایش داده نشده‌اند و در نمودار برابر صفر فرض شده‌اند؛ زیرا هدف این شکل صرفاً نشان‌دادن ضرایب معناداری مسیرهای اصلی میان متغیرهای پنهان بوده است.

جدول ۵ نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش را در قالب مدل معادلات ساختاری ارائه می‌کند و روابط میان سه متغیر «مهارت‌های زندگی»، «شبکه‌های اجتماعی» و «اشتیاق تحصیلی» را مورد بررسی قرار می‌دهد. مطابق داده‌های جدول، فرضیه اول مبنی بر وجود رابطه خطی و مثبت میان مهارت‌های زندگی و شبکه‌های اجتماعی مورد تأیید قرار گرفته است؛ به‌طوری که ضریب مسیر $۰/۶۲۷$ ، مقدار t برابر با $۷/۶۲۹$ و سطح معناداری ($p < ۰/۰۰۱$) نشان می‌دهد که مهارت‌های زندگی به طور معنادار و قوی بر شبکه‌های اجتماعی اثر می‌گذارد.

در تبیین این نتیجه می‌توان بیان کرد که دوره ابتدایی به‌عنوان یکی از مراحل کلیدی رشد فردی و اجتماعی کودکان، بستری مناسب برای شکل‌گیری و تقویت مهارت‌های زندگی محسوب می‌شود. در این دوره، کودکان با کمک تعاملات مکرر و مستمر با همسالان، معلمان و والدین، مهارت‌هایی همچون ارتباط مؤثر، همدلی، حل مسئله و خودنظم‌دهی را کسب می‌کنند که این مهارت‌ها به طور مستقیم توانمندی آنان را در مواجهه با موقعیت‌های اجتماعی افزایش می‌دهد. ازسوی دیگر، شبکه‌های اجتماعی مجازی به‌عنوان فضایی نوین و گسترده، فرصت‌های فراوانی برای تعامل، یادگیری و تبادل اطلاعات فراهم می‌آورد. دانش‌آموزانی که مهارت‌های زندگی بالاتری دارند، بهتر می‌توانند از این

فرصت‌ها بهره‌مند شوند و ارتباطات خود را به شیوه‌ای مؤثر، هدفمند و ایمن مدیریت کنند. این مهارت‌ها از جمله خودنظم‌دهی، مسئولیت‌پذیری و خویشتن‌داری، نقش کلیدی در استفاده آگاهانه از شبکه‌های اجتماعی دارند؛ چراکه این فضاها علاوه بر امکانات تعاملی، با چالش‌ها و تهدیدهایی نیز همراه هستند که تنها در صورت برخورداری از مهارت‌های زندگی می‌توان به‌درستی بر آن‌ها فائق آمد. به بیان دیگر، مهارت‌های زندگی به کودکان کمک می‌کند تا نه تنها به طور فعال و سازنده در شبکه‌های اجتماعی مشارکت کنند؛ بلکه از این فضا برای تعمیق مهارت‌های ارتباطی، افزایش درک متقابل و همدلی با دیگران بهره‌برداری نمایند؛ بنابراین، تأثیر مثبت و معنادار مهارت‌های زندگی بر استفاده از شبکه‌های اجتماعی بیانگر این است که دانش‌آموزان با مهارت‌های اجتماعی قوی‌تر، توانایی بیشتری در برقراری ارتباط مؤثر و هدفمند در محیط‌های مجازی دارند و این امر موجب گسترش دایره روابط و تقویت توانمندی‌های اجتماعی آنان می‌شود. این یافته بر اهمیت آموزش مهارت‌های زندگی به‌عنوان پیش‌نیاز بهره‌برداری مؤثر و ایمن از ظرفیت‌های شبکه‌های اجتماعی تأکید می‌کند و نقش کلیدی این مهارت‌ها را در توانمندسازی دانش‌آموزان در عصر دیجیتال برجسته می‌سازد.

فرضیه دوم که وجود رابطه مثبت میان شبکه‌های اجتماعی و اشتیاق تحصیلی را بررسی می‌کند نیز تأیید می‌شود. مقدار ضریب مسیر $۰/۶۹۷$ همراه با t برابر $۶/۲۶۰$ و سطح معناداری ($p < ۰/۰۰۱$)، بیانگر آن است که شبکه‌های اجتماعی تأثیر قابل‌توجهی بر میزان اشتیاق تحصیلی دارد و این متغیر یکی از پیش‌بین‌های مهم اشتیاق تحصیلی در مدل محسوب می‌شود. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت که دوره ابتدایی، مرحله‌ای حساس و حیاتی در رشد و تکامل شناختی، اجتماعی و عاطفی دانش‌آموزان است. در این دوره، کودکان مهارت‌های اساسی زندگی مانند خواندن، نوشتن، حساب‌کردن، و همچنین هویت اجتماعی و عاطفی خود را شکل می‌دهند. استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی، با ایجاد فرصت‌هایی برای تعامل، مشارکت، یادگیری تعاملی و دریافت بازخورد فوری، می‌تواند نقش مؤثری در تقویت اشتیاق تحصیلی، انگیزه یادگیری و تمایل به حضور فعال در مدرسه و کلاس درس ایفا کند.

جدول ۵: نتایج فرضیه‌های مستقیم

Table 5: Results of Direct Hypotheses

نتیجه Result	آماره معناداری Test Statistic	مقدار t t-value	ضریب مسیر Path Coefficient	فرضیه Hypothesis	فرضیه‌ها Hypotheses
تأیید Approved	0.000	7.629	0.627	بین مهارت‌های زندگی و شبکه‌های اجتماعی رابطه خطی و مثبت وجود دارد. There is a positive linear relationship between life skills and social networks.	۱ 1
تأیید Approved	0.000	6.260	0.697	بین شبکه‌های اجتماعی و اشتیاق تحصیلی رابطه خطی و مثبت وجود دارد. There is a positive linear relationship between social networks and academic enthusiasm.	۲ 2
رد Rejection	0.593	0.535	0.074	بین مهارت‌های زندگی و اشتیاق تحصیلی رابطه خطی و مثبت وجود دارد. There is a positive linear relationship between life skills and academic enthusiasm.	۳ 3

ممکن است در مقاطع بالاتر، با تکامل شناختی و رشد مهارت‌های اجتماعی و فردی، رابطه قوی‌تری میان این دو متغیر برقرار شود. همچنین، باتوجه به ماهیت انتزاعی متغیرهای مهارت‌های زندگی و اشتیاق تحصیلی، ارزیابی تأثیر مستقیم آن‌ها ممکن است در چارچوب روش‌های همبستگی با محدودیت‌هایی مواجه باشد. در ادامه، جدول ۶ به بررسی فرضیه‌ی میانجی با استفاده از آزمون سوبل (Sobel test) می‌پردازد.

جدول ۶ نتایج آزمون سوبل را ارائه می‌کند که برای ارزیابی معناداری نقش میانجی شبکه‌های اجتماعی در رابطه میان مهارت‌های زندگی و اشتیاق تحصیلی به کار گرفته شده است. آزمون سوبل میزان اثر غیرمستقیم یک متغیر مستقل بر متغیر وابسته را از طریق متغیر میانجی بررسی می‌کند و ملاک معناداری آن مقدار آماره‌ای است که باید بیش از ۱/۹۶ باشد تا اثر میانجی تأیید شود. بر اساس داده‌های جدول، مقدار آماره سوبل برابر با ۶/۹۲۷ گزارش شده است؛ مقداری که به طور قابل‌ملاحظه‌ای بزرگ‌تر از حد بحرانی ۱/۹۶ است. این نتیجه نشان می‌دهد که مهارت‌های زندگی به‌صورت غیرمستقیم و از طریق شبکه‌های اجتماعی بر اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی تأثیرگذار است. بر مبنای این یافته می‌توان بیان کرد که شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان یک پل ارتباطی مؤثر، می‌توانند نقش تقویت‌کننده‌ای در انتقال تأثیر مهارت‌های زندگی به اشتیاق تحصیلی ایفا کنند. مهارت‌های زندگی، در تعامل با شبکه‌های اجتماعی، می‌توانند به افزایش انگیزش، علاقه و مشارکت تحصیلی در میان دانش‌آموزان کمک کنند. در واقع، این فرضیه نقش شبکه‌های اجتماعی را به‌عنوان ابزار آموزشی و ارتباطی در دوره ابتدایی برجسته می‌کند. دانش‌آموزانی که از مهارت‌های اجتماعی، خودمدیریتی و فناوری برخوردارند، بهتر می‌توانند از ظرفیت‌های شبکه‌های اجتماعی برای ارتقای عملکرد تحصیلی و اشتیاق یادگیری استفاده نمایند. این دانش‌آموزان قادرند زمان خود را مدیریت کنند، از منابع برخط بهره ببرند و با همسالان و گروه‌های یادگیری تعامل مثبت و سازنده داشته باشند؛ امری که به تقویت علاقه‌مندی به تحصیل، مدرسه و افزایش انگیزه برای پیگیری امور درسی منجر می‌شود. استفاده هم‌زمان از مهارت‌های زندگی و ظرفیت شبکه‌های اجتماعی، زمینه‌ساز گسترش تعاملات علمی، گفت‌وگوهای گروهی، تبادل اطلاعات و دریافت بازخورد سریع از معلمان و هم‌کلاسی‌هاست.

علاوه بر این، استفاده منطقی، هدفمند و تحت نظارت والدین و معلمان از شبکه‌های اجتماعی، می‌تواند فرصتی برای تقویت مهارت‌های ارتباطی، مسئولیت‌پذیری و اعتمادبه‌نفس دانش‌آموزان باشد. براین‌اساس، آموزش مهارت‌ها و سواد رسانه‌ای به دانش‌آموزان دوره ابتدایی نه‌تنها آنان را در برابر آسیب‌های احتمالی فضای مجازی محافظت می‌کند؛ بلکه آنان را برای بهره‌برداری مؤثر از ظرفیت‌های آموزشی این فضا توانمند می‌سازد. در مجموع، یافته‌های این فرضیه نشان می‌دهد که استفاده حساب‌شده از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند نقش مؤثری در ارتقای اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی ایفا کند. این نتیجه تا حدی برخلاف دیدگاه سنتی و رایج در جامعه است که بر محدودسازی یا محروم‌سازی دانش‌آموزان ابتدایی از فضای مجازی تأکید دارد. در واقع، با آموزش صحیح و نظارت هدفمند، می‌توان از این فضا به‌عنوان ابزاری مکمل و مؤثر در فرایند تعلیم‌وتربیت بهره‌برداری کرد. در مقابل، فرضیه سوم مبنی بر وجود رابطه معنادار میان مهارت‌های زندگی و اشتیاق تحصیلی مورد تأیید قرار نمی‌گیرد. ضریب مسیر ۰/۰۷۴ مقدار t برابر با ۰/۵۳۵ و سطح معناداری ۰/۵۹۳ نشان می‌دهد که مهارت‌های زندگی فاقد اثر مستقیم و معنادار بر اشتیاق تحصیلی است. این عدم معناداری را می‌توان از چند منظر تبیین کرد. نخست آنکه اشتیاق تحصیلی، پدیده‌ای پیچیده و چندوجهی است که تحت تأثیر عوامل متعددی از جمله ویژگی‌های فردی، شرایط خانوادگی، محیط اجتماعی و ساختارهای آموزشی قرار دارد؛ بنابراین، انتظار تأثیر مستقیم و قوی یک متغیر واحد مانند مهارت‌های زندگی بر اشتیاق تحصیلی ممکن است در این مقطع سنی، واقع‌بینانه نباشد. باتوجه به ویژگی‌های رشدی کودکان در دوره ابتدایی، می‌توان گفت که مهارت‌های زندگی در این سنین هنوز در حال شکل‌گیری و تثبیت هستند؛ بنابراین، تأثیر این مهارت‌ها بر اشتیاق تحصیلی ممکن است هنوز به‌اندازه‌ای نرسیده باشد که در تحلیل‌های آماری نمود معناداری پیدا کند. به‌عبارت دیگر، در سنین پایین‌تر، مهارت‌های زندگی به‌تنهایی نمی‌توانند نقش تعیین‌کننده‌ای در ایجاد یا تقویت اشتیاق تحصیلی ایفا کنند و ممکن است نیاز به زمان و تجربه عملی بیشتری برای بروز تأثیر خود داشته باشند. نکته مهم دیگر آن است که عدم معناداری رابطه بین مهارت‌های زندگی و اشتیاق تحصیلی در دوره ابتدایی، به‌هیچ‌وجه به معنای بی‌تأثیر بودن این مهارت‌ها در دوره‌های تحصیلی بالاتر نیست. در واقع،

۶: نتایج فرضیه میانجی (غیرمستقیم)

Table 6: Results of Mediating (Indirect) Hypotheses

Table 6: Results of Mediating (Indirect) Hypotheses								
مسیر میانجی Mediating Path								
نتیجه Result	آماره Sobel Test	درصد خطای استاندارد Standard Error Percentage		مسیر غیر مستقیم Indirect Path		مسیر مستقیم Direct Path		فرضیه Hypothesis
		Sb	Sa	a	B	t	c	
تأیید Approved	6.927	0.086	0.047	0.627	۰.۶۹۷	0.535	0.074	شبکه‌های اجتماعی رابطه بین مهارت‌های زندگی و اشتیاق تحصیلی را میانجی می‌کند. Social networks mediate the relationship between life skills and academic enthusiasm.
								۴ 4

مجازی ایفا می‌کنند و به گسترش دایره ارتباطات و تعاملات اجتماعی مثبت دانش‌آموزان کمک می‌کنند.

نتایج فرضیه دوم نیز نشان داد که استفاده حساب‌شده و هدفمند از شبکه‌های اجتماعی با اشتیاق تحصیلی رابطه مثبت و معناداری دارد. این موضوع برخلاف نگرش‌های سنتی و محافظه‌کارانه نسبت به فضای مجازی کودکان است و حاکی از آن است که شبکه‌های اجتماعی، به شرط استفاده درست و تحت نظارت، می‌توانند به عنوان ابزاری مؤثر برای افزایش انگیزه، مشارکت فعال و تقویت فرایندهای یادگیری عمل کنند. شبکه‌های اجتماعی فرصت‌هایی برای دریافت بازخورد سریع، مشارکت در فعالیت‌های گروهی و دسترسی به منابع یادگیری متنوع فراهم می‌آورند که همگی می‌توانند اشتیاق تحصیلی را ارتقا دهند.

اما در بررسی فرضیه سوم، مشخص شد که رابطه مستقیم بین مهارت‌های زندگی و اشتیاق تحصیلی در دوره ابتدایی معنادار نیست. این یافته نشان می‌دهد که اشتیاق تحصیلی به عنوان یک پدیده چندوجهی و تحت تأثیر عوامل گوناگون، به سختی با یک متغیر واحد مانند مهارت‌های زندگی قابل توضیح است. همچنین ممکن است در این سنین ابتدایی، مهارت‌های زندگی هنوز به اندازه کافی تثبیت نشده باشند که تأثیر مستقیمی بر انگیزه تحصیلی داشته باشند؛ بنابراین، اثرگذاری مهارت‌های زندگی بیشتر به صورت غیرمستقیم و در تعامل با سایر عوامل محیطی و اجتماعی، از جمله شبکه‌های اجتماعی، بروز می‌کند.

نهایتاً، تحلیل میانجی‌گری فرضیه چهارم نشان داد که شبکه‌های اجتماعی به عنوان یک واسطه قوی، اثر مهارت‌های زندگی را بر اشتیاق تحصیلی تقویت می‌کنند. این بدان معناست که دانش‌آموزانی که مهارت‌های زندگی بالاتری دارند، بهتر می‌توانند از ظرفیت‌های شبکه‌های اجتماعی برای تعاملات آموزشی، مدیریت زمان و مشارکت در فرایند یادگیری استفاده کنند که این امر منجر به افزایش انگیزه و علاقه‌مندی به تحصیل می‌شود. به عبارت دیگر، شبکه‌های اجتماعی نقش پل ارتباطی مهمی میان مهارت‌های زندگی و انگیزش تحصیلی ایفا می‌کنند و می‌توانند به عنوان بستری آموزشی و ارتباطی برای ارتقای شوق یادگیری در دانش‌آموزان ابتدایی مورد استفاده قرار گیرند.

در مجموع، پژوهش حاضر نشان می‌دهد که برای ارتقای اشتیاق تحصیلی در دانش‌آموزان دوره ابتدایی، لازم است به صورت هم‌زمان به توسعه مهارت‌های زندگی و بهره‌گیری هدفمند و نظارت‌شدن از ظرفیت‌های شبکه‌های اجتماعی توجه شود. این یافته‌ها می‌تواند به برنامه‌ریزان آموزشی، معلمان و والدین کمک کند تا با نگرشی تازه و مبتنی بر شواهد، استفاده از فناوری‌های دیجیتال و آموزش مهارت‌های زندگی را در نظام آموزشی و خانواده‌ها به کار گیرند و بدین ترتیب، زمینه‌ساز رشد جامع و متوازن کودکان شوند.

بر مبنای نتایج این پژوهش، استفاده از روش‌های تعاملی همچون بازی‌های آموزشی، پروژه‌های گروهی برخط، بحث‌های کلاسی مجازی و فعالیت‌های فوق برنامه با رویکرد مهارت‌آموزی، می‌تواند در تقویت مهارت‌هایی مانند خود نظم‌دهی، خویشتن‌داری، مسئولیت‌پذیری و

این موضوع می‌تواند تأثیر بسزایی در شکل‌گیری و تقویت اشتیاق تحصیلی داشته باشد. در این میان، نقش راهبردی معلمان و والدین در آموزش، هدایت و نظارت بر نحوه استفاده از این ابزارهای فناورانه اهمیت زیادی دارد. آن‌ها باید زمینه بهره‌مندی مؤثر و مسئولانه دانش‌آموزان از فناوری‌های آموزشی را فراهم کنند. چنین اقداماتی می‌تواند مسیر را برای آموزش شخصی‌سازی‌شده به عنوان یکی از مؤلفه‌های کلیدی یادگیری نوین هموار کند. تأیید این فرضیه، بر اهمیت و ضرورت توجه به شبکه‌های اجتماعی به عنوان ابزارهای آموزشی سودمند و حلقه واسط میان مهارت‌های زندگی و اشتیاق تحصیلی تأکید دارد. این یافته می‌تواند به سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان آموزشی کمک کند تا در جهت بهره‌گیری هدفمند و اصولی از فناوری‌های دیجیتال برای ارتقای انگیزش تحصیلی، گام بردارند. همچنین، می‌تواند در تعدیل نگاه منفی یا هراس‌افکنانه برخی خانواده‌ها نسبت به استفاده از شبکه‌های اجتماعی در سنین پایین‌تر، اثرگذار و اطمینان‌بخش باشد. بر مبنای نتایج این پژوهش، استفاده از روش‌های تعاملی همچون بازی‌های آموزشی، پروژه‌های گروهی برخط، بحث‌های کلاسی مجازی و فعالیت‌های فوق برنامه با رویکرد مهارت‌آموزی، می‌تواند در تقویت مهارت‌هایی مانند خود نظم‌دهی، خویشتن‌داری، مسئولیت‌پذیری و تعامل اجتماعی مؤثر واقع شود. معلمان می‌توانند با فراهم کردن سکوی آموزشی تعاملی و ایمن و آموزش راهکارهای محافظت در برابر تهدیدهای فضای مجازی، شوق به یادگیری و ارتقای تحصیلی را در هر دو محیط حضوری و مجازی توسعه دهند.

نتیجه‌گیری

این پژوهش باهدف بررسی نقش مهارت‌های زندگی بر اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی و باتوجه به نقش واسطه‌ای شبکه‌های اجتماعی انجام شد. نتایج حاصل از تحلیل مدل معادلات ساختاری و آزمون میانجی‌گری نشان داد که مهارت‌های زندگی به صورت مستقیم تأثیر معناداری بر اشتیاق تحصیلی ندارند، اما از طریق واسطه‌گری شبکه‌های اجتماعی، تأثیر قابل توجه و مثبت خود را بر اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان اعمال می‌کنند. این یافته بیانگر آن است که مهارت‌های زندگی، اگرچه زیربنای مهمی در رشد فردی و اجتماعی کودکان محسوب می‌شوند، برای اثرگذاری بر انگیزه و علاقه به تحصیل نیازمند محیط‌های تعاملی و ابزارهایی مانند شبکه‌های اجتماعی هستند که امکان به کارگیری این مهارت‌ها را فراهم کنند.

یافته‌های فرضیه اول تأکید کرد که میان مهارت‌های زندگی و استفاده از شبکه‌های اجتماعی رابطه‌ای مثبت و معنادار وجود دارد. این موضوع نشان می‌دهد که کودکان و دانش‌آموزانی که از مهارت‌های ارتباطی، خود نظم‌دهی و مسئولیت‌پذیری قوی‌تری برخوردارند، توانمندتر در بهره‌برداری سازنده از فرصت‌های تعاملی شبکه‌های اجتماعی هستند. این مهارت‌ها نقش کلیدی در استفاده آگاهانه، هدفمند و ایمن از فضای

enthusiasm in predicting students' academic burnout. *Cogn Strateg Learn*. 2018;6(10):197-206. [In Persian]
doi:10.22084/j.psychogy.2017.8753.1242.

[5] Ghadampour E, Farhadi A, Naghibeiranvand F. The relationship among academic burnout, academic engagement, and performance of students of Lorestan University of Medical Sciences. *Res Med Educ*. 2016;8(2):60-8. [In Persian]
doi:10.18869/acadpub.rme.8.2.60.

[6] Lippman L, Rivers A. Assessing school engagement: a guide for out-of-school time program practitioners. Washington (DC): Child Trends; 2008.

[7] Aboutalebi H. The effect of academic motivation and academic seriousness on the academic achievement of female elementary school students in District 7 of Karaj. *Q J Educ Manag Perspect*. 2011;2(4):119-34. [In Persian]
doi:10.22034/jmep.2021.267311.1047.

[8] Sedaghat M, Abedin A, Hejazi E, Hassan Abadi H. Motivation, cognitive engagement, and academic achievement. *Procedia Soc Behav Sci*. 2011; 15:2406-10.
doi:10.1016/j.sbspro.2011.04.117.

[9] Cho MH, Cho Y. Instructor scaffolding for interaction and students' academic engagement in online learning: mediating role of perceived online class goal structures. *Internet High Educ*. 2014;21:25-30. doi:10.1016/j.iheduc.2013.10.008.

[10] Stefansson KK, Gestsdottir S, Birgisdottir F, Lerner RM. School engagement and intentional self-regulation: a reciprocal relation in adolescence. *J Adolesc*. 2018; 64: 23-33.
doi:10.1016/j.adolescence.2018.01.005.

[11] Greenwood CR, Beecher C, Atwater J, Petersen S, Ziegenbusch J, Irvin D. An ecobehavioral analysis of child academic engagement: implications for preschool children not responding to instructional intervention. *Topics Early Child Spec Educ*. 2018;37(4):219-33. doi:10.1177/0271121417741968.

[12] Abid N, Akhtar M. Relationship between academic engagement and academic achievement: empirical evidence of secondary school students. *J Educ Res*. 2020;23(1):48-61.
doi:10.1002/pits.22538.

[13] Asadi A, Safari M. Investigating the relationship between social skills training and academic enthusiasm, social learning, and learning culture in school among first-year high school students in Ramyan City. *Psychol Educ Sci Stud*. 2023;16(64):193-208. [In Persian].

[14] Nakhostin Goldoost A, Ghazanfari A, Sharifi T, Chorami M. The effect of metacognitive skills training on academic self-efficacy and academic eagerness of 10th-grade male students in Ardabil. *J Sch Psychol*. 2019;8(2):131-55. [In Persian]
doi:10.22098/jsp.2019.817.

[15] Malekpourshahraki B, Ahmadi R, Ghazanfari A. Designing a special life skills training package for children and determining its effectiveness on the social skills of elementary school students. *J New Psychol Res*. 2024;18(72):256-75. [In Persian]
doi:10.22034/jmpr.2024.17345.

تعامل اجتماعی مؤثر واقع شود. معلمان می‌توانند با فراهم کردن سکوی آموزشی تعاملی و ایمن و آموزش راهکارهای محافظت در برابر تهدیدهای فضای مجازی، شوق به یادگیری و ارتقای تحصیلی را در هر دو محیط حضوری و مجازی توسعه دهند. با این حال، لازم به ذکر است که باتوجه به محدودیت‌هایی مانند تغییرات سریع در فناوری، تأثیرپذیری از عوامل فرهنگی و حجم نمونه محدود پژوهش، تعمیم نتایج به دیگر گروه‌های دانش‌آموزی باید با احتیاط صورت گیرد. همچنین، از آنجاکه این پژوهش از نوع همبستگی است، نمی‌توان با قاطعیت درباره رابطه علی میان متغیرها اظهار نظر کرد؛ لذا، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی از روش‌های شبه‌آزمایشی با گروه‌های متفاوت (دختر و پسر) در مقاطع متوسطه و در مناطق مختلف جغرافیایی کشور استفاده شود. همچنین، انجام مطالعات کیفی با تمرکز بر تجارب واقعی دانش‌آموزان، دیدگاه معلمان و والدین درباره نقش شبکه‌های اجتماعی در فرایند یادگیری و اشتیاق تحصیلی، می‌تواند ابعاد عمیق‌تری از این پدیده را آشکار کند و مسیر را برای طراحی مداخلات مؤثر آموزشی فراهم سازد.

مشارکت نویسندگان

نویسندگان به نسبت برابر در این پژوهش مشارکت داشتند.

تشکر و قدردانی

نویسندگان مقاله، از همه مشارکت‌کنندگان این مقاله تقدیر و تشکر به عمل می‌آورند.

تعارض منافع

«هیچ‌گونه تعارض منافع بین نویسندگان وجود ندارد.»

منابع و مأخذ

[1] Salari N, Zarei H, Rasoul Poor S, Ghasemi H, Hosseneianianfar A, Mohammadi M. The impact of social networking addiction on the academic achievement of university students globally: a meta-analysis. *Public Health Pract*. 2025;13(9). [In Persian]
doi:10.1016/j.puhip.2025.100584.

[2] Babalan Z, Karimianpour A, Dashti G. The role of quality of life in school and academic self-concept in academic enthusiasm among fifth- and sixth-grade elementary school students in Salas Babajani County. *New Educ Approaches*. 2017;12(1):75-91. [In Persian]. doi:10.22108/nea.2017.21751.

[3] Alilou M, Talebi P, Khadivi A. Improving students' psychological capital through learning empowerment: school principals' lived experiences. *Res Educ Syst*. 2023;17(61):33-45. [In Persian]. doi:10.22034/jiera.2023.394582.2960

[4] Mahmoudian H, Abbasi M, Pirani Z, Shahali Kabourani F. The role of emotional, cognitive, and behavioral learning

- [29] Kio SL. Extending social networking into the secondary education sector. *Br J Educ Technol*. 2015;47(4):721-33. doi:10.1111/bjett.12259.
- [30] Yin T, Yin J, Xu Z. Chinese students' perceptions of social networks and their academic engagement in technology-enhanced classrooms. *Heliyon*. 2023;9(11). doi:10.1016/j.heliyon.2023.e21686.
- [31] Stephens NM, Fryberg SA, Markus HR, Johnson CS, Covarrubias R. Unseen disadvantage: how American universities' focus on independence undermines the academic performance of first-generation college students. *J Pers Soc Psychol*. 2012;102(6):1178-97. doi:10.1037/a0027143.
- [32] Taghizadeh F, Reyhani P, Molavi N, Babakhanian M, Ghazanfarpour M, Mirzaee F, et al. Investigating the relationship between smartphone addiction and loneliness and its impact on motivation to progress in high school students. *Int J Pediatr*. 2019; 7(10): 10187-93. doi:10.22038/ijp.2019.41716.3514.
- [33] Shaverdi T, Chitsaz MJ, Heidari H. The effects of online social networks on the quantitative academic performance of female secondary school students in Tehran. *Technol Educ J*. 2020;14(4):801-12. [In Persian]. doi:10.22061/jte.2019.3513.1887.
- [34] Hamid S, Waycott J, Kurnia S, Chang S. Understanding students' perceptions of the benefits of online social networking use for teaching and learning. *Internet High Educ*. 2015;26:1-9. doi:10.1016/j.iheduc.2015.02.004.
- [35] Movahed A, Abbasi Z, Soroush H, Kashtgar M, Shoja F. The relationship between the use of virtual social networks and students' academic enthusiasm. *Cult Preserv Soc Cap*. 2022;2(2):30-46. [In Persian] doi:10.22034/ppsc.2023.9974.1018.
- [36] Heiberger G, Harper R. Have you Facebooked Astin lately? Using technology to increase student involvement. *New Dir Stud Serv*. 2008;2008(124):19-35. doi:10.1002/ss.293.
- [37] Rajabiyan Dehzireh M, Aliabadi K, Esmaeili Gujar S, Khedri Lilus L. A survey of the relationship between the use of virtual social networks and academic enthusiasm and engagement. *Educ Strategy Med Sci*. 2018;11(3):18-27. [In Persian].
- [38] Assefa Y, Moges BT, Kumar T. Modelling the predictive effects of social media on the relationship between students' engagement and academic achievement in higher education institutions. *Inf Commun Technol Educ*. 2023;10(1):1-18. doi:10.1080/2331186X.2023.2207801.
- [39] Sadeghi Nasab I, Hariri N, Noubahar M, Bab Al-Hawaeji F. Studying students' experiences of the role of virtual social networks in teaching and learning. *Q J Educ Dev Cent Med Sci*. 2011;12:216-31. [In Persian]. doi:10.22118/edc.2020.220440.1273.
- [40] World Health Organization. Partners in life-skills education. Geneva: World Health Organization, Department of Mental Health; 2019.
- [16] Jamali-Paghlleh Z, Jamali-Paghlleh S, Jadidi-Feighan M, Nazari-Badi M. The effect of life skills training on the social adjustment and academic performance of adolescent female students. *Knowl Res Appl Psychol*. 2014;4(15):121-9. [In Persian]
- [17] Ruga BK. Social skills and academic competence among senior high school students: a basis for a guidance program. *J Elem Second Sch*. 2024;2(1):59-74. doi:10.31098/jess.v2i1.1686.
- [18] Ahmadi G, Ozayi N, Godarzi M. The role of self-regulated learning strategies, student conflict, and hope in predicting student advancement. *Educ Strategy Med Sci*. 2019;12(5):19-28. [In Persian]
- [19] Chen M, Xiao X. The effect of social media on the development of students' affective variables. *Front Psychol*. 2022;13:1010766. doi:10.3389/fpsyg.2022.1010766.
- [20] Ghavifekr S, Rosdy WAW. Teaching and learning with technology: effectiveness of ICT integration in schools. *Int J Res Educ Sci*. 2015;1(2):175-91. doi:10.21890/ijres.23596.
- [21] Pakdamansavji A, Ganji K, Ahmadzadeh M. The effect of life skills training on students' motivation, progress, and academic achievement. *Soc Welf Sci Res Q*. 2012;12(47):245-65. [In Persian]
- [22] Sahebi-Kozeh-Kanan J, Panah-Ali A, Hosseini-Nasab SD. Structural relationships between academic emotions and responsibility with academic enthusiasm through self-concept in children of veterans. *J New Psychol Res*. 2021;16(62):46-61. [In Persian]
- [23] Primack BA, Escobar-Viera CG. Social media as it interfaces with psychosocial development and mental illness in transitional-age youth. *Child Adolesc Psychiatr Clin N Am*. 2017;26(2):217-33. doi:10.1016/j.chc.2016.12.007.
- [24] Saha R, Sarkar M. Social media disorder among Indian undergraduate medical students and its association with depression: an institution-based mixed-method study. *Indian J Soc Psychiatry*. 2020;36(4):289-95. doi:10.4103/ijsp.ijsp_42_20.
- [25] Azizi SM, Soroush A, Khatony A. The relationship between social networking addiction and academic performance in Iranian students of medical sciences: a cross-sectional study. *BMC Psychol*. 2019;7:28. doi:10.1186/s40359-019-0305-0.
- [26] Tülübaş T, Karakose T, Papadakis SA. Holistic investigation of the relationship between digital addiction and academic achievement among students. *Eur J Investig Health Psychol Educ*. 2023;13(10):2006-34. doi:10.3390/ejihpe13100143.
- [27] Alshanqiti A, Alharbi OA, Ismaeel DM, Abuanq L. Social media usage and academic performance among medical students in Medina, Saudi Arabia. *Adv Med Educ Pract*. 2023;14:1401-12. doi:10.2147/AMEP.S434150.
- [28] Al-Kathiri F. Beyond the classroom walls: Edmodo in Saudi secondary school EFL instruction, attitudes, and challenges. *Engl Lang Teach*. 2015;8(1):189-204. doi:10.5539/elt.v8n1p189.

doi:10.1007/978-1-4614-2018-7_37.

[51] Jahanbani N. Investigating the relationship between networks and social media and the mental health of primary school principals in Chabahar City [master's thesis]. Bandar Jask: Islamic Azad University; 2018. [In Persian].

[52] Fornell C, Larcker DF. Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *J Mark Res.* 1981;18:39-50. doi:10.2307/3151312.

معرفی نویسندگان

AUTHOR(S) BIOSKETCHES

خسرو نظری استادیار گروه مدیریت آموزشی در پردیس شهید چمران دانشگاه فرهنگیان تهران است. ایشان دوره کارشناسی خود را در رشته آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه اصفهان، دوره کارشناسی ارشد را در رشته برنامه ریزی درسی در دانشگاه علامه طباطبائی تهران و دوره دکتری را در رشته مدیریت آموزشی در دانشگاه UPM مالزی به پایان رسانده‌اند. تاکنون بیش از ۳۰ مقاله علمی در مجلات و کنفرانس‌ها و همایش‌های ملی، بین‌المللی ارائه کرده‌اند. همچنین مترجم و مؤلف بیش از ۱۰ کتاب در حوزه تعلیم و تربیت، کارورزی و رهبری آموزشی هستند. حوزه‌های تخصصی وی شامل رهبری آموزشی، آموزش و کارورزی است.

Nazari, K. Assistant Professor, Educational Administration, Farhangian University, Tehran, Iran

✉ Kh.nazari@cfu.ac.ir

محسن اسماعیلی کارشناس مسائل آموزش و پرورش و مدیر مدرسه ابتدایی در شهر قم هستند. ایشان دوره کاردانی و کارشناسی آموزش و پرورش ابتدایی را به ترتیب در مرکز تربیت معلم آیت‌الله مدنی و مرکز آموزش عالی ضمن خدمت فرهنگیان قم به پایان رسانده‌اند و دارای مدرک کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی از دانشگاه فرهنگیان هستند. اسماعیلی به عنوان یک کنشگر علاقه‌مند به مسائل آموزش و پرورش در همایش‌های مختلف علمی به ارائه مقاله پرداخته‌اند. حوزه‌های فعالیت و علاقه‌مندی وی شامل مدیریت مدارس، روش‌های تدریس و پژوهش‌های درون مدرسه‌ای است.

Esmaili, M. BA. Primary School Education. Qom. Iran

✉ m.es.57.es@gmail.com

[41] Taghieh NK, Liaqatdar MJ, Zamani BA. Investigating the quality of the life skills curriculum in junior secondary school from the perspective of teachers: presenting solutions for experts and teachers to improve it. *New Educ Approaches.* 2019;14(1):67-82. [In Persian]. doi:10.22108/nea.2019.112007.1252.

[42] Jabbari Zahirabadi A, Shariatmadari M, Delgoshaei Y, Kurdestani F. Presenting a management model for implementing life skills education for elementary school students. *New Approach Educ Manag.* 2021;12(51):167-84. [In Persian].

[43] Amoosoltani S, Yazdkhasti F, Oreyzi H, Abbasi Jondani J. The effectiveness of psychodrama with life-skills content on loneliness, happiness, affective relationships, and parental social support among adolescent girls dependent on cellphones. *Couns Cult Psychother.* 2021;12(45):239-68. [In Persian]. doi:10.22054/qccpc.2020.49718.2316. [

[44] Babaei M. The effectiveness of life skills book training in improving the social skills, problem-solving ability, and self-esteem of female students in Mazandaran Province. *Iran Evol Educ Psychol J.* 2023;5(1):135-50. [In Persian].

[45] Allahverdiani K, Azemoddeh M, Hashemi T, Esmailpour K. The effectiveness of academic life skills and self-regulation of motivation training on the academic motivation of senior high school female students. *IJLM.* 2024;6(24):5-14. [In Persian] doi:10.22034/iepa.2024.435702.1468.

[46] Maksum A, Widiana IW, Marini A. Path analysis of self-regulation, social skills, critical thinking, and problem-solving ability in social studies learning outcomes. *Int J Instr.* 2021;14(3):613-28. doi:10.29333/iji.2021.14336a.

[47] Ghorbani B, Tajik Esmaili S, Torbati S. The role of media consumption in life skills: a study of the amount and type of Internet and virtual-space use. *Sociol Res.* 2022;16(1):137-61. [In Persian].

[48] Sharifi Rahnemo S, Fathi A, Yazdani Kalibar F, Sharifi Rahnemo M. The effectiveness of life skills training on communication skills, psychosocial security, and dependence on social networks in female students with cyberspace addiction. *J Instr Eval.* 2023;16(61):53-74. [In Persian] doi:10.30495/jinev.2019.668241.

[49] Babadi A, Meshkani M. Life skills scale: development and standardization of a valid instrument for measuring the life skills of elementary school students. *Educ Psychol Stud.* 2011;8(14):1-22. [In Persian]

[50] Fredricks JA, McColskey W. The measurement of student engagement: a comparative analysis of various methods and student self-report instruments. In: Christenson SL, Reschly AL, Wylie C, editors. *Handbook of research on student engagement.* New York: Springer; 2012. p. 763-82.

Citation (Vancouver): Esmaili M, Nazari K. [The mediating role of social networks in the relationship between life skills and academic enthusiasm]. *Tech. Edu. J.* 2026; 20(2): 257-270

doi <https://doi.org/10.22061/tej.2025.12378.3277>

